

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2021-36-01

15.12.2022.

Satversmei atbilst norma, kas noteic valsts budžeta finansējumu politiskajām partijām

Satversmes tiesa 2022. gada 15. decembrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2021-36-01 “Par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7.1 panta pirmās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam”.

APSTRĪDĒTĀ NORMA

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7.1 panta pirmās daļas 2. punkts (turpmāk – apstrīdētā norma) noteic, ka politiskajai organizācijai (partijai), par kuru pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsojuši vairāk nekā divi procenti vēlētāju, piešķir valsts budžeta finansējumu kalendāra gada laikā 0,50 euro apmērā par katru iegūto balsi pēdējās pašvaldības domes vēlēšanās.

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmais teikums: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc politiskās partijas “Mēs – Talsiem un novadam” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikuma. Pieteikuma iesniedzēja ir dibināta 2017. gada februārī ar mērķi veicināt Latvijas Republikas un īpaši Talsu novada iedzīvotāju interešu aizstāvību un īstenošanu. Pieteikuma iesniedzēja ar atsevišķu kandidātu sarakstu ir piedalījusies 2017. gada

3. jūlija Talsu novada domes vēlēšanās un ieguvusi trīs deputātu vietas, kā arī Talsu novada domes 2021. gada 5. jūnija vēlēšanās, kurās ieguva četras deputātu vietas. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētā norma paredzot atšķirīgu attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām politiskajām partijām. Proti, ar apstrīdēto normu politiskajām partijām, kuras pēdējās Saeimas vēlēšanās ieguvušas vismaz divus procentus vēlētāju balsu, piešķirtais valsts budžeta finansējums dodot plašākas iespējas piedalīties pašvaldības domes vēlēšanās un gūt tajās vairāk balsu nekā Pieteikuma iesniedzējai, kura valsts budžeta finansējumu nesaņemot. Tādējādi starp vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām politiskajām partijām veidojoties atšķirīga attieksme, kas esot Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertā tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpums.

TIESAS SECINĀJUMI

Par to, vai lietā ir izbeidzama tiesvedība

Saeima lūdza izbeigt tiesvedību lietā, jo apstrīdētā norma neradot Pieteikuma iesniedzējai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu. Saeima uzskatīja, ka Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips piemērojams kopā ar citām pamattiesībām. Papildus tam Saeima norādīja, ka Pieteikuma iesniedzēja neesot ievērojusi Satversmes tiesas likuma 19.2 panta ceturtajā daļā noteikto konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu

Satversmes tiesa secināja, ka persona nolūkā aizsargāt savas tiesības var tieši atsaukties uz tiesiskās vienlīdzības principu. Satversmes tiesa arī konstatēja, ka konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš ir ievērots. Līdz ar to tiesvedības izbeigšanai lietā nav pamata [12. – 12.1.]

Par to, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam

Par Satversmes 91. panta pirmā teikuma tvērumu

Satversmes tiesa norādīja, ka tiesiskā vienlīdzība pieder pie pamattiesībām, kuras Satversmē tika ietvertas jau tās sākotnējā redakcijā. Tiesiskā vienlīdzība ir atvasināta no vispārējā taisnīguma principa, kas ir demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtība. Prasība pēc tiesiskās vienlīdzības nozīmē likumdevēja pienākumu ievērot saprātīgumu un objektivitāti atšķirīga tiesiskā stāvokļa noteikšanā. Tāpēc tiesiskā vienlīdzība netiek pārkāpta tad, ja likumdevēja radītā atšķirīgā attieksme ir noteikta pieļaujamās rīcības brīvības ietvaros un tai ir saprātīgs un objektīvs pamats. Tas nozīmē, ka vienādos faktiskajos un tiesiskajos apstākļos izturēšanās ir vienāda, savukārt atšķirīgos apstākļos – atšķirīga.

Satversmes tiesa uzsvēra, ka tiesības uz tiesisko vienlīdzību ir konstitucionāli aizsargājamas patstāvīgas pamattiesības. [12.1.]

Par to, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos

Satversmes tiesa norādīja, ka nacionālā līmeņa politiskajām partijām piešķiramā valsts atbalsta sistēma ir piesaistīta attiecīgajās vēlēšanās iegūto balsu skaitam. Proti, atkarībā no tā, kādi ir nacionālā līmeņa politiskās partijas panākumi konkrēta līmeņa vēlēšanās, tiek aprēķināts šai partijai piešķiramā valsts budžeta finansējuma apmērs. Arī reģionālo politisko partiju panākumi pašvaldību vēlēšanās ir mērāmi pēc to iegūtajām balsīm. No minētā izriet, ka abas personu grupas vienojošā pazīme ir politisko organizāciju (partiju) iegūtās balsis pašvaldību vēlēšanās. [15.]

Taču Satversmes tiesa uzsvēra, ka viena kopīga pazīme pati par sevi ne vienmēr var kalpot par pietiekamu argumentu, lai konstatētu, ka divas personu grupas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Tādējādi izskatāmajā lietā bija jāizvērtē arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

Par to, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka personu grupas neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos

Satversmes tiesa norādīja, ka politiskās partijas ir nozīmīgs demokrātiskas valsts elements, un tās veido saikni starp sabiedrību un valsts varu, nodrošinot organizētu sabiedrības līdzdalību politiskajos procesos. [15.2]

Politiskās partijas, kuru mērķis ir iegūt pārstāvību Saeimā, īsteno atšķirīgas funkcijas nekā reģionālās politiskās partijas. Ikviens Latvijas pilsonis, piedaloties Saeimas vēlēšanās, var līdzdarboties valsts kopējo mērķu un attīstības virzienu noteikšanā. Šādā veidā tiek nodrošināta pilsoniskās sabiedrības līdzdalība un iesaiste valsts pārvaldīšanā, kā arī iespēja lemt par kopējo sabiedrības labumu. Lēmumi, kas tiek pieņemti nacionālajā līmenī, raugoties no valsts kopējo interešu viedokļa, ir visaptveroši pretstatā tiem lēmumiem, kas tiek pieņemti pašvaldībās. Tādēļ arī nacionālā līmeņa politiskajām partijām, kuras ieguvušas vairāk nekā divus procentus vēlētāju balsu, ir lielākas iespējas nekā reģionālajām politiskajām partijām pārstāvēt suverēna gribu kopējās sabiedrības labuma vārdā. Savukārt reģionālo politisko partiju aktivitātē ir nozīmīgs vietējās pārvaldes elements un šo partiju funkcijas ir saistītas ar vietējās pašvaldības ekonomisko un saimniecisko attīstību. [15.2]

No iepriekš minētā secināms, ka politiskajām partijām, kuras darbojas nacionālā līmenī un spējušas iegūt vairāk nekā divu procentu vēlētāju atbalstu, un tām politiskajām partijām, kuras darbojas reģionālā līmenī, ir atšķirīgas funkcijas ilgtspējīgas politikas veidošanā un demokrātijas stiprināšanā. Līdz ar to nacionālā līmeņa un reģionālā līmeņa politisko partiju funkcijas ir atšķirīgas un nevar tikt salīdzinātas. [15.2.]

Satversmes tiesa arī norādīja, ka likumdevējs ir izsvēris objektīvās atšķirības starp nacionālā līmeņa un pašvaldību līmeņa vēlēšanās un, īstenojot savu rīcības brīvību, izšķīries par valsts finansējuma piešķiršanu tikai tām politiskajām partijām, kuras piedalās nacionālā līmeņa vēlēšanās un ieguvušas noteiktu vēlētāju balsu skaitu. Šāds lēmums nav uzskatāms par neobjektīvu vai nesaprātīgu. Līdz ar to valsts finansējuma piešķiršana politiskajām organizācijām (partijām) ir likumdevēja tiesībpolitiska izšķiršanās, kas balstīta demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincipos. [15.2.]

Satversmes tiesa atzina, ka izskatāmās lietas ietvaros no Satversmes 91. panta pirmā teikuma neizriet pienākums paredzēt vienādu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos un savstarpēji nesalīdzināmos apstākļos. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

- Satversmes tiesa nosprieda:

Atzīt Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7.1 panta pirmās daļas 2. punktu (redakcijā, kas bija spēkā no 2020. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 1. novembrim) par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2021/08/2021-36-01_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzī informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* kanālā.

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803